

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН НИЩО ДРУГО, ОСВЕН ЛЕД

Превод от руски: Лиляна Георгиева, 1975

chitanka.info

Бяхме тръгнали да взривяваме звезда.

Нека романтиците и любителите на приключения не четат по-нататък. Нашата съдба не е от онези, които разпалват въображението. Пътят до там и обратно е четиридесет години. И още година-две бяха необходими за Проекта. Анабиозата ни даваше възможност да проспим девет десети от времето, така че се връщаме на Земята сравнително млади. Но науката, изкуството и самият живот сигурно бяха отишли толкова напред, че ние неминуемо се бяхме оказали безнадеждно изостанали от новите събития и дела.

Е, и какво толкова? Нищо. Оставаше ни мирно и тихо да доживяваме дните си в подножието на собствената си слава. Такива дълги дни... Как мислите, защо вече на преклонна възраст Амундсен безразсъдно се е впуснал да търси Нобиле, към когото не е изпитвал никаква симпатия? Защото един активен човек като него, веднъж изпитал цялата сладост на победите и на риска, не е могъл да понася дългата си почтена и толкова безцветна старост.

В такъв случай в далечния Космос вероятно са ни очаквали вълнуващи събития, необикновени изследвания и приключения, в които да можем да се проявим? Съвсем не. Задачата ни бе да бъдем не герои, а техници. Извънредно добросъвестни, изпълнителни монтажници, които нямат право не само на риск, а и на каквато и да е самостоятелна дейност. Иначе нямаше да можем да осъществим Проекта.

Вие естествено разбирате защо пиша тази дума с главна буква. Известно е, че звездолетите, колкото и глупаво да звучи това, не са пригодни за междузвездни полети. При неголяма скорост, някъде около 200 000 километра в секунда, дори полетът до близките звезди продължава цели десетилетия. Скоростите, близки до светлината, позволяват да се достигне чак до другия край на Галактиката. Но тогава пък парадоксът на Айнщайн проваля всичко: на кораба минава само една година, а на Земята — векове. И всички замисли се превръщат в абсурд. И в единия, и в другия случай хората са обречени на жалко лутане все около Слънцето, а отвсякъде ги зоват блеснали безброй примамливи, но, уви, недостижими светове.

Осъществяването на Проекта по принцип проправяше път и към другите галактики. Изчисленията на новата теория показваха, че при мигновеното освобождаване на енергия от порядъка на звездната ще се

образува пространствено-временен тунел, по който да се плъзне корабът. Без да е вредно за хората и без да има парадоксални последици.

Всичко това обаче трябваше да бъде проверено. Естествено не на Земята и не близо до Слънчевата система, която след един такъв експеримент би отишла по дяволите. Техническите ни възможности не ни позволяваха да пренесем анихилаторите на безопасно разстояние. Оставаше ни едно: да взривим звездата с лазери и да видим какво ще излезе.

Не всяка звезда бе подходяща. Нещо повече: сред звездите, които бяха достъпни за нас, само една отговаряше на всички условия. И ние тръгнахме натам.

Вярвам, че фантастичните описания на междузвездни полети в книгите от миналото столетие са карали не само момчешките сърца да туптят развълнувано. Никак не ми се иска думите ми да бъдат изтъкувани в смисъл, че развенчавам романтиката изобщо, но истината си е истина: трудно може да се измисли нещо по-скучно от междузвездния полет.

Преценете сами. Ако сте наблюдателни, сигурно сте забелязали, че винаги, когато се плъзгаме по привичните релси на рутината, дните се сливат в сива върволица. Защото човек запомня само онова, което ярко изпъква на фона на обичайните житейски факти и няма никакво значение къде се е случило то — дали в къщи или на звездолета. Само че на звездолета всичко е много по-монотонно, защото неочакваните гледки, мяркаци се покрай илюминаторите, са много по-редки, отколкото онези, които виждаме през прозорците на дома си, а случайни срещи и непознати лица на кораба няма. Затова месеците, прекарани в будно състояние, бяха доста отегчителни.

За един литератор или психолог, разбира се, сигурно имаше маса интересни неща. Например всеобщото ни увлечение от всевъзможни игри, което обхваща дори и Тимерин, макар че на Земята този аскет на науката никога не си позволяваше подобно нещо. Почти всеки от нас разви свои собствени, между впрочем съвсем безобидни чудачества. За свое собствено учудване аз се увлякох от нумизматика, след като открих, че дори и мисленото колекциониране на старинните медни, сребърни и златни кръгчета крие в себе си необяснима прелест. И понеже на кораба нямаше книги по нумизматика, знаете ли какво

правех? Сигурно няма да ми повярвате, и на мене самия не ми се вярва: не пропусках нито едно място по страниците на романите и енциклопедиите, където се споменаваха за една или друга монета, за признаците, размера, вида, лицевата или опаковата ѝ страна! Никога не съм предполагал, че думите „тетрадрахма с атинска сова“ или „рубла на цар Константин“ могат да звучат като истинска музика...

Но за това — между другото. Време е да мина към единственото ни приключение, което външно никак не приличаше на приключение и нямаше никакви качества на приключение освен едно-единствено — неочакваността.

Звездата, към която летяхме, дотогава бе толкова незначителна за нас, че бе отбелязана просто с поредния си номер в каталога. Преди да тръгнем, някой предложи да ѝ дадем име, но предложението бе отхвърлено, макар че никой не можа да даде разумно обяснение защо. Подозирам, че изигра ролята си отзвукът от древните суеверия. Да се нарече една звезда с някакво неутрално име като че ли няма смисъл, а да я наречеш пък примерно Надежда... Не, по-добре да я оставим както си е.

Но всичко си има свои закони и тъй като ни един нормален човек няма да вземе да повтаря по десет пъти на ден безсмислена поредица от цифри, звездата някак от само себе си се превърна в Безименна.

Те включваха и изследването на планетите на Безименна. Бяха само четири. Двата газови гиганта от типа на Юпитер не предизвикаха особени емоции, защото на тях не можеше да се кацне. Най-близката до звездата мъничка гола планета бе само купчина сгурия. А последната беше още по-лоша — просто леден блок от замръзнали газове, никому ненужна ледена шушулка, залепнала на края на звездната система.

Впрочем и това обещаваха известно разнообразие след втръсналите ни немигащи звезди и познатите като петте ни пръста корабни помещения. Всички изгаряха от желание да се заемат с тази второстепенна задача — да изследват обречените на гибел планети. Аз имах късмет: падна ми се да бъда в групата, която трябваше да слезе в този мъртъв свят.

Тръгнахме, кацнахме и внезапно сякаш нещо тежко се стовари върху главите ни!

Заобикаляше ни строг бялосин свят. Навсякъде наоколо се извисяваха скали с огледални, сребристоматови и кристални кули, издатини, портали, стръмни сводове, ажурни ротонди, галерии и колони. Имаше и готика, и рококо, имаше и Тадж Махал, и Кижичи — всичко, което строителният гений бе вече създал, и всичко, което, изглежда, тепърва щеше да създаде.

Ледените форми и без друго са изразителни, а на тази планета привличането е по-малко от земното и съставът на материала бе по-различен и по-сложен. Арките сякаш летяха — човек просто не можеше да си ги представи неподвижни, защото дори и един миг покой би разрушил всичко. Огромни сводове се крепяха на стъклени колони-тревички, а в сянката на надвисналите корнизичи можеше да се побере цялата Нотр Дам. Самите корнизичи приличаха най-вече на пеперуди, готови да литнат всеки момент; заскрежените им очертания призрачно се удвояваха в тънкото огледало на полупрозрачния лед.

Впрочем причината гледката да бъде изключителна бе другаде. Небето над планетата най-често бе мъгливо. Но понякога то се избистряше и тогава — ние тъй и не разбрахме на какво се дължи това — въздухът някак странно изкривяваше диска на звездата.

Светлината ѝ се раздвояваше като притисната с пръст струя течност. Лъчите ѝ струяха и предизвикваха цели лавини от небесни дъги. От пукнатините, отломъците и безбройните гладки стени на леда изскачаха искри и отраженията, стократно пречупени, изпълваха въздуха с някакъв пърхащ блясък. Очите ни, свикнали със спокойните тонове, просто не издържаха!

Ледът се превръщаше в течен, светноносен. Цели вериги от изумителни постройки израстваха в него и непрекъснато изменяха очертанията си. Призрачни градове блестяха, растяха, издигаха внушителни паметници, помръкваха,меняха се и отново оживяваха — внезапно, навсякъде, озарени от безброй дъги! Това бе изкуство от някакво четвърто, пето, вълшебено, невероятно измерение!

През цялото време не направихме нито едно измерване, нищо не записахме, пък и не можехме да постъпим другояче. Обзело ни бе чувство, по-възвишено и по-всеобхватно от възторга и от радостта. Другарите ни от кораба естествено виждаха всичко, но дори и те — вероятно за пръв път в историята на звездните експедиции — не ни напомниха за първостепенния ни дълг...

После, когато се върнахме, всичко се разви така, сякаш нищо не се бе случило.

Има моменти, когато завиждам на хората, които са живели някога — имали са възможност да постъпват толкова непосредствено! „Кръвта нахлу в главата му и той извади шпагата си...“ Не става дума за това, че ние не носим шпаги, а за това, че ни се струва детинщина да се вадят те с повод и без повод. Разбира се, и тогава не всичко е било толкова просто, но все пак вземали са се решения най-често във връзка с парчето хляб, задоволяването на различни страсти и собственото благополучие и е съществувала привична, предаваща се от поколение на поколение система от човешки реакции спрямо дадена житейска ситуация, понеже самият живот не се променял съществено. По-късно животът постепенно се е усложнил и заедно с него се усложнявали и реакциите на хората. Човекът е бил принуден да подтиска стихийните си пориви, защото в новата сложна обстановка те само биха влошили положението.

Тази планета разтърси всички ни здравата, така както никога досега, и ни изправи пред трагичен избор. Какво би се получило при един непосредствен, бурен взрив на емоции? По всяка вероятност той би довел до конфликт, а караниците на един звездолет са по-опасни от пожар. Трябваше да се обмисли всичко — спокойно, хладнокръвно, всеки за себе си, да се вземат предвид всички последствия; добре, че разполагахме с достатъчно време. Така ни бяха учили и само така трябваше да бъде при звездните експедиции, където от постъпката на един човек зависи целият колектив. В известен смисъл ние представлявахме единаомислещ мозък. И затова няма да описвам личните преживявания на участниците в експедицията и това, кой как мълчеше, кой бе мрачен и кой се опитваше да се усмихва. Тези неща бледнеят пред неприятната алтернатива, пред която бяхме изправени.

С взривяването на звездата щяхме да погубим и планетата. Със собствените си ръце трябваше да унищожим шедьовър на природата, който нямаше равен на себе си.

Все едно да вземем да се откажем от багрите на залеза. Трябваше да ограбим човечеството, което дори и не подозираше какво ще загуби.

А заслужава ли Проектът това?

За тези неща мислеше всеки от нас, повел сам със себе си спор и битка, в която разумът изнемогваше.

Проектът ни даваше ключа към пространството. Като погубим една прекрасна планета, ще получим вместо нея милиони други. Нима има място за съмнения!

Да, но природата е неповторима и вече никъде другаде няма да срещнем погубената от нас красота.

От друга страна, какво пък толкова има в тази планета? Тя е прекрасна и неизказано щастие е да я видиш. Но това е просто лед, нищо друго освен лед, а ползата от Проекта е реална и осезаема. И нека чувствата да се бунтуват, колкото си щат!

Но независимо от това, дали ще получим достъп до Галактиката, или не, материалните ни интереси с нищо няма да бъдат накърнени. Тогава значи Проектът задоволява страстта ни към познание? И само толкова? И заради едната потребност трябва да се откажем от другата? Само защото определяме едната от ценностите като по-голяма, а другата като по-малка?

Но коя от двете? Ако в началото на ХХІ век не е бил овладян близкият Космос, промишлеността щеше да си остане на Земята. А това щеше да предизвика прегряване на земното кълбо. Никой не се е замислял над тази перспектива по време на първите полети, но това не променя нещата: излизането в Космоса е било жизнена необходимост. И също такава необходимост, макар и да не сме в състояние да я осъзнаем, ни тласка напред и сега.

Всичко е съвсем логично... Но ако се изправим пред алтернативата да се откажем от лунните станции или от лунните ноци, кое ще предпочетем? Случайно ли сме приели скалата на дейностите, според която един звездолет има определена стойност, а „мадоната“ на Рафаел и изгревът на слънцето са безценни? Очевидно стремежът към прекрасното е продиктуван от също такава необходимост, както и стремежът към знание. Иначе всичко се обърква.

Това си мислех през безсънната нощ.

Но на кого е нужна вълшебната, прекрасна като несбъднат сън планета, щом пътят към нея е равен на цял един човешки живот?

Сякаш освежителен вятър повя в каютата, когато стигнах до този решаващ аргумент.

Решаващ ли? С осъществяването на Проекта такива разстояния ще станат нищожни. И тогава — именно тогава! — на предна линия ще излезе другото: с цената на какво е постигнат успехът?

Не бе трудно да си представя какво ще си мислят хората тогава... Защо аз, Тимерин и всички ние не сме се върнали и не сме разказали за възникналото положение? Сигурно щеше да се намери друг начин да бъде осъществен Проектът, щяхме да получим достъп до Галактиката сто години по-късно, но все пак щяхме! И не на такава цена!

Защо са взели решението сами?

Защото...

Тази мисъл беше най-страшната и аз я отпъдих. Тя, разбира се, се върна пак. Кой е бил най-заинтересован от осъществяването на Проекта? Ние? Защото сме му посветили целия си живот. И не е ли взел тъкмо този мотив връх над всички останали съображения?

Няма да го кажат, но ще си го помислят. И не без основание.

А, обективно погледнато, какво излиза? Добре, красотата на света е безценна и на теория тя не бива да се жертвува. А на практика хората непрекъснато и навсякъде са вършили това. През миналите векове. После идвала разплатата. Разплатата за замърсените реки, за опустошените гори, за обезобразения пейзаж. Урокът бе суров и ние се врекохме: никога вече, при никакви обстоятелства.

Никога, при никакви обстоятелства? Крайностите винаги водят до грешки. Галактиката с милиардите си звезди и планети си е Галактика. Тя дава път на човешката енергия, спасява от застоя, тласка към неудържимо развитие. Там, в откритите се простори, ще намерим неща, за които не сме и мечтали. Удивителни светове, невъобразими форми на живот, мъдростта на далечни цивилизации. И сега изведнъж да се върнем обратно и всичко това да се осъществи един век по-късно?

Голяма работа, едно столетие...

Тъкмо там е работата. Ако някой бе отсрочил с едно столетие появата на парната машина, какви ли щяхме да сме сега?

Нямаше такова решение, което да задоволи всички.

Но не можехме и да мислим до безкрай.

Познавахме се толкова добре, че без да разговаряме, разбрахме, че всичко е вече премислено и никой от нас не е намерил изход. И че е време да вземем решение, иначе ще се съсипем.

В добрите стари времена хората обикновено са си оставяли спасителна „вратичка“: водачът е казвал „да“ или „не“, а останалите са приемали и са успокоявали съвестта си с това, че водачът най-добре

знае. А ние не можехме да прехвърлим отговорността върху никого — нормите на времето ни са такива.

Разговора започна психологът. Без всякаква видима причина той изведнъж ни предложи да видим още един път стереофилмите на всичко, на което бяхме станали свидетели на планетата.

Никой не възрази и у мнозина от нас трепна надежда. Не току-тъй психологът ни предлага да гледаме филмите. Може би той все пак е намерил изход?

Стояхме над чашите с кафе и не ги докосвахме. Пред нас се раждаха и гаснеха призрачни градове, цъфтеше чудото на багрите — безкрайно, разтърсващо, сграбчващо сърцето с болката на възторга и радостното изумление. При филма се губеха толкова много неща от действителната красота и все пак, все пак... Сякаш по самите ни нерви удари непоносимо болезнено издрънчалата под нечия ръка лъжичка.

Угасна и последният кадър и в течение на няколко минути ние не знаехме кое е по-реално — това помещение ли с масата и кафето на нея, или онова великото, вълшебното, което току-що бяхме видели.

Гласът на психолога ни извади от вцепенението.

— Трябва да ви разочаровам. Предложението ми, разбира се, не е изход, но... С едно натискане на копчето филмите ще изчезнат, сякаш никога не ги е имало. Наемам се да изтрия също така чисто от паметта ви и спомена за тази планета. А щом няма спомен, няма и терзания, нали? Ще осъществим Проекта, хората никога няма да научат какво са загубили. Никой няма да се измъчва от чувството за вина. Да ги изтрия ли?

Мълчание. А после...

— Недей! Ще запомним всичко!! Да не си посмял!!!

За пръв път виждах лицата на другарите си разкривени. Да, каквото и да разправям за емоциите, природата си иска своето.

Но виковете стихнаха, психологът разпери ръце смутен, ние отново дойдохме на себе си...

И тогава хладнокръвно, привидно спокойни, взехме решението. Вие знаете какво бе то.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 25, 26/1975 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.